

Проф. др Славољуб Поповић
Проф. др Бранислав Марковић
Проф. др Рајко Кузмановић

ОСНОВИ НАУКЕ О УПРАВЉАЊУ

Проф. др Славољуб Поповић
Проф. др Бранислав Марковић
Проф. др Рајко Кузмановић

ОСНОВИ НАУКЕ О УПРАВЉАЊУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
Крагујевац, 2000.

Проф. др Славољуб Поповић
Проф. др Бранислав Марковић
Проф. др Рајко Кузмановић

ОСНОВИ НАУКЕ О УПРАВЉАЊУ

Издавач

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ у Крагујевцу

За издавача

Проф. др Божин Влашковић, декан

Рецензент

Проф. др Драгољуб Кавран

Лектура и коректура

Јелена Марковић, професор

Ђорђе Пауновић, професор

Компјутерски слоџ

Љиљана Радаковић

Штампа

БМГ, Београд

Тираж

600 примерака

САДРЖАЈ

Уводне напомене

Први део

ОСНОВНО ОДРЕЂЕЊЕ И РАЗВОЈ НАУКЕ О УПРАВЉАЊУ

Проф. др Славољуб Поповић

ГЛАВА I: Појам, предмет и метод науке о управљању	5
1. Предмет науке о управљању	5
2. Појам управљања као државне и друштвене структуре и као процеса рада	7
3. Наука о управљању и остале случне научне дисциплине (њихова повезаност и разграничење)	12
4. Метод проучавања науке о управљању	14
ГЛАВА II: Основне карактеристике развоја науке о управљању	17
1. Најранија проучавања	17
2. Учење представника научне организације рада (класичне теорије) о проблемима управљања	20
а) Схватање Ф. Тејлора и његових следбеника	20
б) Теорија департаментализације (Галик и Арвик)	24
в) Анри Фајол	26
г) Мери Паркер Фолет	28
3. Бихејвиористичка схватања о управљању	28
4. Веберово учење о управљању организацијом	34
5. Теорија бирократске дисфункције	
– као модел управљања организацијом	35

Други део

ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА И КАДРОВИ

ГЛАВА III: Теорија система управљања	43
1. Појам система и подсистема	43
2. Врсте система	45
3. Стање система и промена стања система	46
4. Општа теорија система	47
5. Предузеће као систем	49
ГЛАВА IV: Теорија организације	53
1. Општа разматрања	53
2. Досадашњи глобални развој теорије организације	55
3. Одређивање појма организације	56
а) Схватање страних аутора	56

б) Схватања југословенских теоретичара о појму организације	64
4. Врсте организација	65
5. Елементи појма организације	66

Проф. др Рајко Кузмановић

ГЛАВА V: Основна начела организације	69
1. Начело поделе рада	69
2. Начело координације	73
3. Начело централизације и децентрализације	81
4. Концентрација и децентрација	84
5. Начело диференцијације и професионализације	85

Проф. др Бранислав Марковић

ГЛАВА VI: Кадрови и кадровска политика између заблуда и друштвене стварности	89
1. Појам и значај кадрова у друштву	89
2. Кадрови и научно – технолошки развој	93
3. Појам и значај кадровске политике	96
4. Начело кадровске политике	100
5. Противуречности у остваривању кадровске политике у нашем друштву	101
6. Наука, интелектуалци и друштвене противуречности у кадровској политици	110
7. Вредносни критеријуми и кадровска политика	116
8. Кадровска служба	125
9. Изграђивање и одабирање кадрова	128
1. Изграђивање кадрова	128
2. Одабирање кадрова	132

ГЛАВА VII: Теорија и пракса међуљудских односа	139
1. Човек и међуљудски односи у теорији и пракси	139
2. Појам међуљудских односа	142
3. Научна организација рада и међуљудски односи	143
4. Теорије о међуљудским односима	144
5. У чему је значај школе међуљудских односа	150
6. Руковођење и међуљудски односи	152
8. Како решавати конфликте у међуљудским односима	159

Проф. др Рајко Кузмановић

ГЛАВА VIII: Пратеће (најчешће негативне) појаве у систему управљања	163
1. Бирократија и бирократизам	163
2. Историјски развој бирократије	166
3. Теоријска схватања о суштини бирократије	168
II. Технократија и технократизам	175
1. Појам технократије и технократизам	175
2. Корени настанка и развој технократије	176
3. Технички прогрес, менаџерство и технократија	177
4. Повезаност технократије и бирократије	178
III. Етатизам и монизам	179
1. Појам етатизма и монизма у систему управљања	175

2. Етатизам у прелазном периоду	180
3. Савремена схватања идеологије етатизма	181
IV. Политички плурализам и либерализам	182
1. Идеологија политичког плурализма	182
2. Идеологија либерализма	182

Трећи део ПРОБЛЕМИ ФУНКЦИОНИСАЊА УПРАВЉАЊА

Проф. др Рајко Кузмановић

ГЛАВА IX: Одлучивање као вид управљања	187
1. Значај и појам одлучивања	187
2. Елементи (фазе) и модели процеса одлучивања	188
3. Начела и процес (фазе) одлучивања у југословенској теорији и пракси	190
4. Врсте одлука	193
5. Улога доносиоца одлука	196
6. Овлаштени органи и други утицајни фактори за доношење основних одлука у предузећима и установама	196

Проф. др Бранислав Марковић

ГЛАВА X: Проблеми руковођења (вођења) у систему управљања у теорији и пракси	199
1. Појам и садржај руковођења у теорији и пракси	199
2. Разлика између управљања и руковођења	204
3. Неки актуелни проблеми у процесу руковођења у нашем друштву	207
4. Руководилац и делегирање његових овлашћења	212
5. Системи руковођења	214
6. Методе руковођења	217
7. Стилски руковођења	220
8. Општи осврт на стилске руковођења	224
9. Основна својства доброг руковођења	226

Проф. др Славољуб Поповић

ГЛАВА XI: Информациони систем у управљању	233
I. Уводна разматрања	233
II. Проблеми комуникационог система	235
1. Природа и функција комуникација	235
2. Врсте комуникација	238
3. Лична мотивација и комуникације (информација) у организацији	245
4. Специјализовани органи обавештавања и организација центара обавештавања	246
5. "Меморија" организације	247
6. Потреба да се у организацији врше истраживања у циљу прикупљања додатних информација	247
7. Обучавање у вези са комуникацијама	248
8. Општи поглед на систем комуникација	249
III. Теорија информација	235
1. Примена теорије информација	251

2. Врсте информација	252
3. Услови изградње информацијског система у предузећу и другој организацији, односно друштвеној заједници	253
IV. Техничке основе система информисања	254
1. Електронски рачунар – компјутер	254
2. Периферне машине – улазне и излазне јединице (on line уређај)	255
3. Појам и структуре података	256
4. Програми и програмски системи	259
V. Примена кибернетике и информатике у управљању	261
1. Уводна разматрања	261
2. Основи правне информатике	263
3. Технички и други проблеми правне информатике	265
4. Примена кибернетике и информатике у праву	266
5. Правни информациони системи у појединим земљама	276
6. Модернизација рада система информација у јавној управи и нека општа питања развоја компјутеризације	280
Проф. др Бранислав Марковић	
ГЛАВА XII: Интернет – информациона револуција	289
1. Шта је то Интернет и какав је његов друштвени значај	289
2. Настанак и развој Интернета	297
3. Интернет и систем образовања	301
4. Виртуелни универзитет – Интернет и учење на даљину	302
5. Интернет и пословни свет	305
6. Интернет и електронска пошта	311
7. Интернет и правничко образовање	313
8. Интернет и угрожавање права приватности	315
ГЛАВА XIII: Кибернетско право и заштита	
података информационог система	321
1. Шта је условило појаву кибернетског права	321
2. Појам и предмет компјутерског права	325
3. Однос компјутерског права и других грана права	331
3.1. Компјутерско право и право информационе технологије	331
3.2. Компјутерско право и информатичко право	332
3.3. Компјутерско право и информационо право	332
3.4. Компјутерско право и телекомуникационо право	333
3.5. Компјутерско право као наставни предмет	333
4. Заштита података информационог система	334
4.1. Значај правне заштите података информационог система	334
4.2. Заштита података у неким страним правним системима	335
5. Препоруке уједињених нација и других међународних организација у вези са правним регулисањем заштите података	338
5.1. Препоруке УН о заштити личних података	339
5.2. Смернице ОЕЦД и заштита података	339
5.3. Заштита личних података у појединим законодавствима	342
6. Проблеми заштите личних података информационог система у Југославији	344
6.1. Која су права и обавезе руковооца збирке личних података	345
6.2. Права грађана и заштита података о личности	346

6.3. Грађани и квалитет личних података	346
6.4. Вршење надзор и остваривање закона о заштити података личности	347

ГЛАВА XIV: Састанци у теорији и пракси

1. Појам, значај и врсте састанка у теорији и пракси	349
2. Припремање састанака	356
3. Учесници састанка	360
3.1. Руководилац састанка и остали учесници састанка	360
3.2. Записничар и вођење записника	361
3.3. Известилац на састанку	361
3.4. Дискутанти на састанку	362
3.5. Учесници који ћуте	363
3.6. Посматрачи на састанку	363
4. Ток састанка	363
4.1. Руководилац и ток састанка	363
4.2. Отварање састанка	364
4.3. Информисање учесника састанка о питањима дневног реда	365
4.4. Дискусија на састанку	366
4.5. Доношење закључка	370
4.6. Затварање састанка	371
5. Шта треба учинити да састанак буде успешан	372

Проф. др Рајко Кузмановић

ГЛАВА XV: Систем управљања у Југославији	377
I. Основни проблеми система управљања и његова подела	377
1. Одређивање појма и елемената система управљања	377
2. Подела система управљања	379
II. Територијални систем управљања	380
1. Територијализација и општи концепт управљања на територијалном принципу	380
III. Функционални систем управљања	385
1. Услови настанка и карактеристике функционалног система	385
IV. Мешовити (прелазни) систем управљања	389
1. Одређивање појма мешовитог (прелазног) система	389
2. Посебни привредни и друштвени облици	389
3. Удружења грађана и друштвене организације	391
4. Однос територијалног, функционалног и мешовитог (прелазног) система управљања	392

Четврти део

КОНТРОЛА РАДА И ОДГОВОРНОСТИ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИЈА У СИСТЕМУ УПРАВЉАЊА

Проф. др Бранислав Марковић

ГЛАВА XVI: Контрола рада органа и организација	395
I. Општи принципи контроле	395
1. Појам и значај контроле	395
2. Руковођење и контрола	397
3. Облици контроле	401
4. Предмет контроле	402
5. Начела контроле	403
6. Остваривање контроле и основна начела	

из Закона о општем управном поступку	405
7. Инструменти за остваривање контроле	407
9. Унутрашња и спољна административна контрола у државној управи	409
1. Унутрашња административна контрола	409
2. Спољна административна контрола	410
3. Парламентарна контрола као најважнији облик спољне контроле	410
3.1. Парламентарна контрола управе у Француској	411
3.2. Парламентарна контрола над радом управе у Великој Британији	411
3.3. Парламентарна контрола над радом управе у САД	412
3.4. Омбудсман као посебна врста контроле над радом управе	412
3.5. Да ли треба уводити омбудсман у наш правни систем?	414
3.6. Однос скупштине и владе према органима управе у Југославији	415
4. Контрола тужилаштва над органима управе	417
5. Судска контрола над радом управе	418

ГЛАВА XVII: Проблеми одговорности у систему управљања

1. Појам, значај, друштвена клима и врсте одговорности	421
2. Врсте одговорности	426
2.1. Проблеми индивидуалне и колективне одговорности са становишта управљања	427
2.2. Политичка одговорност	431
2.3. Кривична одговорност	432
2.4. Материјална одговорност	432
2.5. Дисциплинска одговорност	433
2.6. Морална одговорност	433
2.7. Организациона одговорност	435
3. Критички осврт на постојећи систем одговорности	437